

הרב צבי הלוי

ירושלים

שרוע וקלוט בנדבה, לשעה ולדורות – הרב צבי הלוי

בקובץ 'פשוטות המתחדשים' גליון ז' ע' 69 הציע ידידי הרב חיים מצגר שליט"א לפרש כפשוטו את הפסוק 'שרוע וקלוט – נדבה תעשה אותו', ולומר שבזמן המדבר שהחמירה התורה לאסור בשר תאווה, הקילה באיסור שרוע וקלוט להתיר להקריבם נדבה.

לדעתי נראה דוחק לפרש את תיבת 'נדבה' רק על נדבה שבזמן המדבר. הלא התורה סתמה 'נדבה תעשה אותו', ואם הכוונה להתיר שרוע וקלוט לקרבן נדבה היה לנו להתירם אף לנדבת דורות.

למרות זאת, כשנדקדק בפסוק נמצא כי ניתן לפרשו מעין פירושו של ידידי הנזכר בתוספת נופך, כך שהפשט והדרש יהיו לאחדים, ושניהם קיימים לשעה ולדורות.

נעיין נא בפשוטו של מקרא לעומת מסורת חז"ל:

פשוטו של מקרא – עורת או שבור וחבריהם פסולים להקרבה, כאמור: "עֹרֶת או שָׁבוֹר או חָרוֹץ או יִבְלֵת או גָּרֵב או יִלְפֵת לא תִּקְרִיבוּ אֵלָהּ לִיקָוֶק" (ויקרא כב כב). ואילו שרוע וקלוט הופקעו רק מריצוי נדר, וכשרים לנדבה, כאמור: "וְשׂוֹר וְשָׂה שְׂרוּעַ וְקָלוֹט נִדְבָה תַעֲשֶׂה אֹתוֹ וּלְנֹדֶר לא יִרְצֶה" (שם פסוק כג).

חז"ל גילו לנו - כל המומים פסולים להקרבה כאמור 'לא תקריבו' (בפסוק הראשון), או 'לא ירצה' (בפסוק השני). כל המומים ראויים להיות מוקדשים לבדק הבית כאמור 'נדבה תעשה אותו' (בפסוק השני), ואילו תמימים אין מתפיסין לבדק הבית שכן 'אותו' ממעט שרק בעלי מומים ראויים להיות מוקדשים לבדק הבית.

הקשיים:

א. מהפסוק נראה ששרוע וקלוט נפסלו רק לנדר, ולא כמו עורת ושבור שנאמר בהם 'לא תקריבו'.

ב. מקרא מלא דיבר הכתוב 'נדבה תעשה אותו', והגם שאפשר לפרש ש'נדבה' כולל כל סוגי נדבה, בין קדשי מזבח בין קדשי בדק הבית, מ"מ ודאי שגם קדשי מזבח בכלל.

ג. אם נימא ש'נדבה תעשה אותו' היינו רק לבדה"ב, א"כ ה"ה לעורת או שבור, ולמה נאמר דין זה רק בשרוע וקלוט?

ובאופן כללי, צריך טעם למה התורה נכתבה באופן שיכול להטעות.

נקדים את דברי רבינו הנצי"ב (בפרשת אחרי וראה ובשיר השירים) המחדש כי בזמן המדבר שנאסר לישראל בשר תאווה, הותרו להביא קרבנות לתיאבון, אלא שלא היה בהם ריצוי, וממילא לא הביאו נסכים ועוד נפק"מ, וכשבאו לארץ נאסר להביא קרבנות לתיאבון בלא

ריצוי, שנאמר "לא תעשון ככל אשר אנחנו עשים פה היום איש כל הישר בעיניו" (דברים יב ח).

מעתה ניתן לפרש את הפסוק כפשוטו, באופן שיתאים לקבלת חז"ל. באמת קיים חילוק בין עורת ושבור ובין שרוע וקלוט. עורת ושבור פסולים לחלוטין להקרבה ככתוב 'לא תקריבו אלה', ואילו שרוע וקלוט שאינם כ"כ בעלי מומים כשרים להקרבה ופסולים לריצוי¹.

אי לכך, באופן שאמר 'הרי עלי' הרי התחייב קרבן גמור עם ריצוי, ואינו יכול להביא שרוע וקלוט, אבל אפשר לומר 'הרי זו' על שרוע וקלוט, ויוקרבו בלא ריצוי - לשם קרבן שאינו צריך ריצוי.

עוד זאת נכלל ב'נדבה תעשה אותו', גם נדבה לבדק הבית. והתחדש בזה שאע"ג שאין מקדישין תמימים לבדה"ב, מ"מ שרוע וקלוט שפסולים להרצייה אפשר להקדישם לבדה"ב, אע"פ שאפשר להקריבם!

באופן שמפרשה זו ארבעה שמענו:

- א. עורת ושבור פסולים להקרבה.
- ב. שרוע וקלוט פסולים להרצייה אבל כשרים להקרבה.
- ג. אין מקדישים תמימים לבדה"ב.
- ד. דבר שאפשר להקריבו ופסול לריצוי - מותר להתפיסו לבדה"ב.

כל ארבעת ההלכות הללו שרירות וקיימות לשעה ולדורות.

אלא - אחרי שנאסר לנו להקריב קרבן בלי ריצוי, מ'לא תעשון' [כדברי הנצי"ב], שוב אין נפק"מ בפועל מהלכה ב' וד'. שהרי כיון שאסור להקריב בלי ריצוי א"כ אין נפק"מ בזה ששרוע וקלוט כשרים להקרבה (הלכה ב'), וכיון שלמעשה כל הפסול לריצוי אין אפשרות להקריבו, אין חידוש בזה שאפשר להתפיסו לבדה"ב (הלכה ד').

נמצא שההלכה למעשה לדורות היא: כל בע"מ אי אפשר להקריבם, ואפשר להתפיסו לבדה"ב.

וכה מתפרש הפסוק, לשעה ולדורות: "ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אתו" - שרוע וקלוט כשרים לעשיית נדבה שאינה צריכה ריצוי [כגון נדבת מדבר] וכשרים לבדק הבית, אבל: "ולגדר לא ירצה" - פסולים הם לריצוי. לשעה רק נדר צריך ריצוי, ולפיכך נקטה התורה 'נדר', אולם הנדר מלמד על נדבת דורות שאף היא פסולה בשרוע וקלוט שכן התחדשה הלכה שנדבת דורות אינה כשרה כי אם בריצוי.

לסיכום - פשוטו של מקרא התקיים למעשה כמשמעו לשעה, ואילו ההלכות קיימות לדורות אלא שאינן באות לידי ביטוי למעשה מחמת הלכות ופסוקים אחרים.

¹ הנביא מלאכי התנבא אודות הקרבת בעלי מומים: "הקריבו נא לפסוקה, הירצה או הישא פניך" (מלאכי א ח). הרי שהקרבת בעלי מומים עיקר פסולה בכך שאינה לרצון. ייתכן לפרש ששתי השאלות 'הירצה?' 'הישא פניך?' הינן כנגד פסול הריצוי ופסול ההקרבה, שהקרבה ללא ריצוי הינה בדרגת נשיאת פנים.